

להו [שרואה אותם] בעל החפץ בעת שהם נוטלין אותו ממנו — ומיאש, והרי זה יאוש מדעת.

אלא כשנטל ממנו גנב, מי קא חזי ליה [וכי בעל החפץ רואה את הגנב] — דמיאש משום כך? והרי הגניבה נעשית בסתר, באין רואים!

אלא, מוכח מכאן, שכיון שכשיודע לו לבסוף — יתייאש, הרי זה נחשב יאוש כבר מעתה, וכדברי רבא! (40)

תרנמה רב פפא: מה ששינוו בכרייתא "גנב", מדובר בלפטים מזוין, דהיינו גנב שנטל ממנו בחוזקה. ואם כן, מעיקרא נתייאש מהדבר.

ותמהינן: אי הכי, גנב השנוי בכרייתא — היינו גולן? שהרי גם גולן נוטל בחזקה! ולמה נשנה גולן פעמיים בכרייתא?!

מה שאין כן זיתים, שאינם ניזוקין על ידי הנפילה (39).

תא שמע: הגנב שנטל מזה [שגנב מאדם אחד] — ונתן את גניבתו לזה [לאדם אחר],

וכן גולן, אדם שגוזל בכח, לאור היום, שנטל מזה — ונתן לזה,

וכן נהר הירדן [והוא הדין בשאר נהרות, אלא שהתנא ששנה ברייתא זו — ליד הירדן היה יושב], שעלה על גדותיו, ועל ידי כך נטל מזה דבר מה — ונתן את הדבר לזה, שהביאו הנהר לאדם אחר —

בכל שלשת המקרים האלו, הדין הוא שמה שנטל — נטל, ומה שנתן — נתן. כלומר, הרי אותו חפץ שייך לאדם שקיבלו לבסוף, שחזקה על הבעלים שנתיאשו.

ועתה, בשלמא כשנטלו ממנו גולן וירדן, מובן שהחפץ של המקבל, משום דקא חזי

מתייאשין, לפי שהם יודעים שהמוצא לא יקחם. מה שאין כן בתאנה, שעם נפילתה נמסת [כך היא הגירסא בתוס'], ושוב אינה דומה לתאנים שבאילן, ולכן הבעלים מתייאשים.

40. הקשה הש"ך [סימן שנ"ג סק"ד], לשיטת הרמב"ם, שפסק ששינוי רשות ואחר כך יאוש — קונה, אם כן, מה הקושיא מכאן על אביי, הרי אפשר לומר שקונה על ידי היאוש שמתיאש הבעלים כשנודעה לו הגנבה!

ותירץ בשער המלך, שמלשון הברייתא "שנטל מזה ונתן לזה", משמע שמיד כשנטל — נתן, ומותר מיד. ואם היה טעם ההיתר משום היאוש שלאחר מכן, היה לו לתנא לשנות "יחזירנו לבעליו. ואם שהה בידו עד שנודע לבעלים — קנה!" אלא על כרחך שקנה מיד

שאבדה לו, ובכי האי לא אמר רבא שיאוש שלא מדעת הוי יאוש. אמנם בגידולי שמואל איתא שאף בכהאי גוונא חשיב יאוש.

ובנחלת דוד תירץ על פי מה שכתבו הראשונים שגם אביי סובר את הטעם של "חזותו מוכיח עליו", שהרי רבי אבהו שקדם הרבה לאביי ורבא אמרו! ועוד, שלא מסתבר שנחלקו אביי ורבא בדבר שהוא במציאות. וכיון שכן, אף אביי צריך לדברי רב פפא שתאנה עם נפילתה נמאסת, ולכן כתב רש"י לשון השוה לשניהם, ידיע דנתרא.

39. כך הוא הפירוש לפי רש"י. אבל בתוס' הביאו לפרש את החילוק בין זיתים לתאנים, שזיתים שנפלו דומים לזיתים שעל העץ, שאינם משתנים על ידי הנפילה, ולכן אין הבעלים

ומבארת הגמרא: התנא שנה תרי גיוני גזלן [שני אופנים של גזלן]:

א. גזלן סתם, שאינו פוחד ונחבא מבני אדם, אלא גזול בהדיא ובגלוי.

ב. לסטים מזויין, שלכתחילה נחבא הוא מבני אדם, ורק לכשנזקק לכך, נוטל בחזקה על ידי כלי זין שבידו.

תא שמע: אם שטף נהר את קוריו [קורות עץ], או את עציו, ואבניו [או את אבניו] של אדם, ונתנו בתוך שדה חבירו, הרי אלו שלו

[של חבירו].

והטעם, מפני שיש קול לדבר זה, ששטף הנהר את קוריו של אדם, ויודעים הבעלים על כך, ונתיאשו הבעלים קודם שבאה המציאה ליד המוצא (41).

משמע, טעמא — משום דאנו יודעים שנתיאשו הבעלים. הא סתמא, אבידה אחרת, שאין הבעלים יודעים עליה — לא הוי ייאוש, ואינה של מוצאה, וקשה על שיטת רבא שסובר שיאוש שלא מדעת — הוי יאוש!

משום היאוש שלא מדעת שהיה בשעת הגניבה, וקשיא לאביי.

ובנתיבות המשפט [סימן שנ"ג סק"ב] תירץ על פי מה שפסק הרמב"ם, שאף שקנה הלוקח מהגנב את גוף החפץ ביאוש ושינוי רשות, מכל מקום חייב להשיב דמים לבעלים. ולפי זה אי אפשר לומר שהרי אלו של המוצא בגלל היאוש, שהרי התנא שנה בברייתא סתם "מה שנתן נתן", שמשמע שפטור המקבל מכלום. אלא על כרחך צריך לפרש שמה שזכה היינו בגלל יאוש שלא מדעת, ואז אפשר לפרש שפטור מדמים או משום שמירי בלוקח מגנב שאינו מפורסם, שפטור מלשלם [כפי שכתב הש"ך בסימן שנ"ג ס"ה], או שהתנא של הברייתא סובר כמ"ד שיאוש כדי קני, שודאי שהלוקח פטור מדמים. 41. כך היא גירסת רש"י.

והקשו תוס' והראשונים, אם כן, כשמתרצת הגמרא להלן "בשיכול להציל", היה לגמרא להקשות, אי ביכול להציל, למה מתייאשים הבעלים?

ותוס' ועוד ראשונים גורסים: "שטף נהר וכו' אם נתיאשו הבעלים הרי אלו שלו" [ועיין בפנ"י שכתב שגם לגירסת רש"י אפשר לפרש שהכוונה

היא אם נתיאשו הבעלים, כדאיתא במסכת ב"ק [קי"ד א], ששנינו שם "מפני שנתיאשו הבעלים", ואיתא בגמרא לחד מ"ד דהיינו אם שמענו שנתיאשו].

ולגירסתם כך הוא ביאור המשך הסוגיא: מדקאמר אם נתיאשו, שידעו בשטיפה, משמע שאם לא ידעו בשטיפה, אסור למוצא, אף שמדובר בדבר העומד ליאוש, שהרי אין באבידה סימן, ואינו יכול להציל, וקשה לרבא! ותירצה הגמרא, שמדובר ביכול להציל, כגון שיש סימן, ואינו עומד ליאוש. וחזרה הגמרא והקשתה, אם כן, אפילו אם לא רדף יהיה אסור! ותירצה שמדובר ביכול להציל על ידי הדחק, ולכן, אם לא רדף — מוכח שהתיאשו הבעלים.

והקשו על שיטתם, שהמקשן סבר שמדובר באין יכול להציל, אם כן, למה שנינו בסיפא שאם היו הבעלים מרדפין חייב להחזיר, הרי אינו יכול להציל!

ובנחלת דוד כתב, שאכן בסיפא מדובר ביכול להציל.

אמנם בנתיבות המשפט [סימן רנ"ט סק"ג] כתב, דאף באינו יכול להציל, כל שמרדף אחריו — לא הוי יאוש.

ודוחה הגמרא: **הכא במאי עסקינן** — **כשיכול הבעלים להציל את קוריו עציו ואבניו**(42).

ואם כן, נדייק מהברייתא כך: דווקא בכהאי גוונא, שיודעים הבעלים על אבידתם, ולא ניסו להצילה — הרי אלו שלו. הא סתמא, במקרה דומה לזה, שיכולים הבעלים להציל, כגון אבידה שיש בה סימן, אלא שאינם יודעים באבידתם — חייב להחזיר! וכפי שאמרנו לעיל, שבכהאי גוונא מודה רבא לאביי שאין כאן יאוש, שהרי הבעלים יכולים להחזיר לעצמם את אבידתם.

ומקשינן: **אי הכי, אימא מה ששנינו בסיפא של הברייתא:**

אם היו הבעלים מרדפינן אהריהם [אחרי הקורות, העצים והאבנים] — **חייב המוצא להחזיר להם את אבידתם, משום שמרדיפתם מוכח שלא נתייאשו.**

ואי מדובר ביכולין הבעלים להציל, והיינו, שאף שמדובר באבידה שאין בה סימן, מכל מקום לא ימהרו בני אדם לזכות בקורות, אלא יניחום כדי שבעליהם יבואו לקחתם,

אם כן, **מאי אריא** שחייב להחזיר דווקא כשהבעלים מרדפינן אחרי אבידתם? **אפילו אם אין מרדפינן** — נמי לא נתייאשו הבעלים, וחייב להחזיר, שהרי הבעלים סומכים על כך שיוכלו להציל יום אחר! (43)

ומבאר הגמרא: **הכא במאי עסקינן** — באופן כזה שיכולין הבעלים להציל רק על ידי הדחק. ואם לא ימהרו להציל עתה — לא יוכלו עוד להציל.

ולכן, אם הבעלים מרדפינן, הרי זה מוכיח **שלא אייאוש** [שלא נתייאשו עדיין].

אבל אם אין מרדפינן — ודאי אייאושי מיאש. שהרי ידעו שאבדה מהם האבידה, ולא טרחו להצילה. אם כן, ודאי הפקירוה, והרי היא מותרת לכל מוצאה.

תא שמע: כיצד אמרו שהתורם שלא מדעת הבעלים — תרומתו תרומה?

הרי שירד אדם לתוך שדה חבירו, וליקט פירות, ותרם מהן תרומה על פירותיו של בעל הבית(44) **שלא ברשות הבעלים,**

אדם.

43. כך ביאר המהרש"ל לפי רש"י.

44. כך פירש רש"י, שמדובר בתרם לצורך בעל הבית. אבל הרמב"ם [פ"ד מהל' תרומות הל' ג'] כתב: "או שירד לתוך שדה חבירו וליקט פירות שלא ברשות כדי שיקחם ותרם וכו'". משמע מדבריו, שפירש בסוגיין שמדובר שלקט לצורך עצמו.

ותמה עליו הט"ז [יו"ד סימן של"א סקט"ו], אם כן, ודאי שיש לחשוש משום גזל! שהרי

42. כתבו התוס', דלא דמי הך "שטף נהר וכו'" לדין זוטו של ים, שאמרנו לעיל שמותר לכל אדם גם בלי יאוש, משום שבזוטו של ים מדובר שאינו יכול להציל, ואבודה ממנו ומכל אדם, אבל הכא מדובר שיכול להציל [ועיין במהרש"א].

ובעל המאור כתב, דבזוטו של ים מדובר שנשטף לאמצע הנהר, ולכן אבוד מכל אדם. אבל כאן מדובר שנשטף בצדי הנהר על ידי רבוי גשמים, וכשיחסרו שוב המים, יפלטו קוריו עציו ואבניו במקום אחר, ולכן אינם אבודים מכל

ואדרכה, רצונו היה לתת אפילו פירות יפים יותר.

ואם לאו, שלא נמצאו פירות יפות מהן, אם כן, ודאי מה שאמר לו: "כלך אצל יפות" — בכעס אמר לו. כלומר: טוב שלא גזלת ממני פירות יפין יותר! ולכן אין תרומתו תרומה.

ואם ליקטו הבעלים עוד פירות — והוסיפו עליהן, בין כך — ובין כך, בין אם נמצאו יפות מהן, ובין אם לאו — תרומתו תרומה, שהרי במעשה זה הוכיחו שנתרצו בהפרשת התרומה.

ועתה, לשיטת אביי, כי נמצאו יפות מהן — תרומתו תרומה, אמאי? הרי בעידנא דתרם [בזמן שתרם התורם] — הא לא הוה ידע בעל הפירות מכך, ואם כן, לא היתה דעת בעלים

אם הבעלים חושש משום גזל, שמקפיד על כך שתרם שלא ברשותו, והרי זה בעיניו כגזל — אין תרומתו של היורד תרומה.

ואם לאו, שאינו מקפיד על כך — תרומתו תרומה.

ומנין הוא [התורם] יודע אם חושש הבעלים משום גזל, ואם לאו?

הרי שבא בעל הבית, ומצאו בשדהו בשעה שתרם, ואמר לו: כלך אצל יפות! כלומר, היה לך לילך אל פירות יפין יותר, לתת מהן לכהן!

אזי כך הוא הדין:

אם אכן נמצאו בשדה פירות יפות מהן — תרומתו תרומה. שהרי מוכח מדברי בעל הבית שהוא מרוצה ממעשהו של חברו,

לבר, והיאוש מועיל שיהיה שינוי השם, שבלא יאוש אין שינוי השם, כיון שעדיין הבעלים מרדפין אחר גניבתם, והוי שינוי החזור! ורק על ידי יאוש ישאר על החפץ שמו של הגנב — ויקנה. ולצורך זה יספיק גם יאוש שלא מדעת, שהרי מכל מקום לכשיודע לבעלים — לא ירדפו יותר, והוי שינוי השם גמור. ולכן בליקט לעצמו ועשאו תרומה, קנה את הפירות בשינוי השם.

ובעונג יום טוב [סימן כ"ט] ביאר את דברי הרמב"ם על פי מה שחידש, שגנב וגולן הקונים ביאוש ושינוי, קונים למפרע משעת הגזילה. ואם כן, גם כאן, כשאמר לו בעה"ב כלך אצל יפות, הרי מעתה נתייאש מהן, והוי שינוי השם, וקונה המלקט למפרע את הפירות, משעת לקיטה, ולכן חלה תרומתו.

אמירת "כלך אצל יפות" של בעל הבית, מועילה רק לענין הפרשת תרומה, שמצוה היא, וכדלהלן. ותירץ, שמדובר שתרם את כל מה שליקט, ולא השאיר לעצמו כלום, ולכן אין כאן גזל כלל, שהוכיח סופו על תחילתו, והוי כאילו ליקט מתחילה לשם תרומה.

ובקצוה"ח [רס"ב סק"א] תמה על תירוצו, הרי סוף סוף תרם על פירותיו שלו, ולא על של בעל הבית, ואם כן לא שייך כאן ניהותא דמצוה, שהרי מצוה זו אינה מוטלת על בעל הבית. ואף דאמרינן שניחא ליה לאיניש דליתעביד מצוה בממוניה, היינו דוקא במקום שאין לו חסרון ממון על ידי כך!

ותירץ ע"פ דברי הרמב"ן, שכתב שמה ששינוי שגנב וגולן תרומתן תרומה משום יאוש ושינוי השם, היינו דהקנין הוא בשינוי השם

תרנמה רבא אליבא דאביי [פירש רבא את הברייתא באופן שלא תקשה לאביי]: אין מדובר בתורם שלא מדעת ממש, אלא דשויה [שעשה] הבעלים את התורם שליח לתרום עבורו, ולכן אין צריך גילוי דעת הבעלים על עצם ההפרשה, אלא רק על צורתה, וכפי שיתבאר להלן⁽⁴⁶⁾.

בשעת ההפרשה! (45) אלא, על כרחך שאנו אומרים, שכיון שבשעה שנודע לו — נוח לו בכך, הרי זה כאילו היה נוח לו גם בשעת התרומה. והוא הדין לעניין ייאוש, שכיון שבשעה שנודע לו מהאבידה — התייאש ממנה, הרי זה כאילו התייאש מתחילה, וכדברי רבא!

שאמרנו שלשיטת אביי מה שמועיל כשאמר לו כלך אצל יפות — היינו דווקא בשעשאו שליח, והרי קיימא לן כאביי! ועוד, שהרי הגמרא אמרה שהכי נמי מסתברא שמדובר בעשאו שליח, והיינו אף לרבא, ומטעם "מה אתם לדעתכם וכו'!"

ותירצו, דסבירא ליה להרמב"ם, שאכן בתרומה, משום ניהותא דמצוה — נחשב כניחא ליה למפרע, ולכן אף לרבא מועילה אמירת "כלך אצל יפות", ואין צריך להעמיד בשעשאו שליח. ומה שלא תירצו כך בסוגיין, היינו לדעת המקשה שלא סבר כך. ועוד, שרבא שתירץ אליבא דאביי דשויה שליח, לא ידע אם אביי סובר שניהותא דמצוה עדיף, ולכן העמיד דשויה שליח.

ובנחלת דוד כתב, שלמד הרמב"ם את דבריו ממעשה דמרי בר איסק, שאכל רב אשי מהפירות שנתן לו האריס, וסבירא ליה כהריטב"א, שכתב שטעמיה דרב אשי, משום שידע שמרי בר איסק ודאי יתרצה בכך, משום שמצוה להנות ת"ח מנכסיו, ובאופן כזה שודאי יתרצה — מודה אביי, וכמו בזוטו של ים. ואם כן, ק"ו למצוה גמורה כהפרשת תרומה, שודאי נחשב למפרע כניחא ליה!

ועיין בקצוה"ח בסימן רס"ב [סק"א], שכתב מה שאיתא בפוסקים שמותר להשתמש בלולבו וסוכתו של חברו שלא מדעתו משום שניחא

45. בקצוה"ח [סימן ק"ה סק"א] הקשה מסוגיין על מה שכתבו התוס' והרא"ש, שמה שאנו אומרים שזכיה מטעם שליחות, היינו משום שאנן סהדי שעשאו שליח, והרי הקשו כאן לאביי: "ואמאי, בעינדא דתרם הא לא הוה ידע", ומוכח שלאביי שסובר שיאוש שלא מדעת לא הוי יאוש, שליחות שלא מדעת נמי לא הוי שליחות, אף דלכי ידע — ניחא ליה! [ופירש, שמה שאמרינן שזכיה מטעם שליחות, היינו שהתורה גזרה שיזכה לאחר, והך זכיה — כשליחות].

ויש שתירצו, שדווקא בדבר שצריך גילוי דעת לבסוף שניחא ליה, לא מועיל הגילוי דעת למפרע לשיטת אביי שישל"מ לא הוי יאוש. אבל בזכות גמורה, שבשעת הזכיה אנו יודעים שניחא ליה — חשוב כמדעת. והוכיחו כן מדברי תרומת הדשן, שכתב שמשרתת יכולה להפריש חלה שלא מדעת בעה"ב. אמנם בקצוה"ח בסימן רמ"ג כתב שתוס' אינם סוברים כן.

46. הרמב"ם כתב: "התורם שלא ברשות או שירד לתוך שדה חברו וליקט פירות שלא ברשות כדי שיקחם — ותרם, אם בא בעה"ב ואמר לו כלך אצל יפות, אם היו שם יפות ממה שתרם — תרומתו תרומה כו'". משמע מדבריו שאף כשלא עשאו שליח — תרומתו תרומה. והקשו עליו [הכס"מ והרדב"ז ועוד] מסוגיין,

וכיון שהוקש השליח לתורם, מוסיפים ודורשים: **מה אתם עצמכם** — תורמים לדעתכם [בידיעתכם וברצונכם], **אף שלוחכם** — צריך לתרום דווקא לדעתכם!⁽⁴⁸⁾

אלא, **הכא במאי עסקינן** — כגון דשויה בעל הפירות שליח, ואמר ליה: זיל [לך] תרום! ולא אמר ליה: תרום מהני [מפירות אלן], אלא אמר לו סתם שיתרום.

וסתמיה דבעל הבית כי תרום — מבינונית הוא תרום [ובדרך כלל, תורם בעל הבית מפירות בינוניים]. ואזל איהו, והלך השליח — ותרום על דעת עצמו מפירות היפות.

ואמרינן: **הכי נמי מסתברא**⁽⁴⁷⁾ [כך אכן מסתבר], שמדובר שעשאו בעל הפירות שליח.

דאי סלקא דעתך שמדובר דלא שוויה שליח, מי הויא ככהאי גוונא תרומתו תרומה?

והא כתיב בענין הרמת תרומה: "כן תרימו גם אתם תרומת ה' וגו'". ומזה שלא אמרה תורה "כן תרימו אתם", אלא "גם אתם" אמר רחמנא, מהמילה "גם" היתירה, למדים — לרבות את שלוחכם, שאף השליח יכול לתרום.

כאן וביו"ד סימן של"א, שכתב שהרמב"ם גרס "ותסברא" בתמיהא, והכי פירושו: אי מיירי שעשאו שליח, למה צריך לאמירת כלך אצל יפות? הרי השליח כבעלים עצמם, כדילפינן מ"אתם"! ותי' הגמרא, דהיינו טעמא לפי שלא אמר לו בעה"ב לתרום מהיפות. ועיין בחזו"א [אהע"ז סימן קמ"ח] שהקשה על פירוש הגר"א, והביא מהשמ"ק שיש ראשונים שגורסין "ותסברא", ואעפ"כ פירשו את הסוגיא כגירסת "ה"נ מסתברא".

48. הקשה הגרעק"א [בדו"ח], הרי כיון שגילה דעתו עתה שנוח לו בתרומתו של חברו, אנו אומרים שגם מתחילה הוה ניחא ליה, וכיון שאגלאי מילתא שכך הוא, הרי זכין לאדם שלא בפניו, והוי כשלוחו, שהרי זכיה מטעם שליחות! ותירץ, דסבירא ליה להגמרא, שמהמקרא "אתם — גם אתם" אנו למדים שצריך שנדע בשעת השליחות שניחא ליה, וככל זכות דעלמא. וכיון דהכא לא ידעינן בהאי מילתא מעיקרא, דשמא ניחא ליה למעבד מצוה בגופיה, ורק עתה נודע לנו שניחא ליה, לא מהני מטעם זכיה.

ליה לאינש דתתעבד מצוה בממוניה, הוא מטעם זה, שעל ידי נחותא דמצוה חשיב כנוח לו למפרע. אמנם בחזו"א [אהע"ז סימן קמ"ח] כתב שבדבר שצריך הקנאה ואין די בהתרצות בעלמא, לא מועיל למפרע לכולי עלמא. ומה שהתירו ליטול לולכו של חברו, היינו משום שעל ידי המצוה נעשה זכות גמור, וזכין לאדם. עוד כתבו בביאור דברי הרמב"ם, שאין כוונתו שהתרומה חלה למפרע, אלא רק מכאן ולהבא, שכיון שתרומה ניטלת במחשבה, די בהסכמתו עתה שתהא תרומה מכאן ולהבא על ידי מחשבתו, ולכן לא הצריך הרמב"ם להעמיד בשעשאו שליח [וכך באמת נתבארה ברייתא זו בירושלמי]. ומה שהקשה הגמרא מהברייתא לאביי, היינו משום שהמקשן פירש שתרומתו חלה למפרע, שכך היא משמעות "כיצד אמרו התורם שלא מדעת וכו'". אבל הרמב"ם כתב "התורם שלא ברשות", וכוונתו כפי שנתבאר בירושלמי, שתרומתו חלה מכאן ולהבא [והכי איתא במהרי"ק, שדרכו של הרמב"ם בהרבה מקומות לסדר הלכותיו על פי הירושלמי].

47. כך היא הגירסא לפנינו. ועיין בהג' הגר"א

והואיל וכן, שסתם בעל הבית תורם מבינונית, והשליח תרם מיפות, יש לנו לברר אם בכהאי גוונא קיים את שליחות בעל הבית, או שסטה מדרך שליחותו בכך שתרם מהיפות.

ולאחר מכן בא בעל הבית, ומצאו שתרם מפירות היפות, ואמר ליה: כלך אצל יפות!

אזי הדין הוא כך:

אם נמצאו פירות יפות מהן — תרומתו תרומה. כי נתברר לנו שדרכו של בעל הבית זה לתרום תמיד מיפות, והרי שליח זה קיים שליחותו כראוי.

ואם לאו — אין תרומתו תרומה. וכפי שנתבאר לעיל, שכיון שלא נמצאו פירות יפות מהן, ודאי בלשון כעס אמר לו, ואכן דרכו לתרום תמיד מבינונית ככל בעלי בתים. ואם כן, אין הוא שלוחו בתרומה זו.

אמימר ו**מר זוטרא** ו**רב אשי** אקלעו ל**בוסתנא דמרי בר איסק** [נקלעו בדרכם לבוסתנו של מרי בר איסק].

אייתי אריסיה [הביא אריסו של מרי בר איסק] **תמרי ורימוני, ושדא קמייחו** [והניח לפניהם]. ומרי בר איסק לא היה שם באותה שעה.

אמימר ורב אשי אכלי מהפירות, ואילו **מר זוטרא** — לא אכיל, כי חשש משום גזל⁽⁴⁹⁾.

אדהכי [בינתיים] **אתא מרי בר איסק**, בעל הבוסתן, **ואשבחינהו** [ומצא את החכמים יושבים בבוסתנו].

ואמר ליה לאריסיה: אמאי לא אייתית להו לרבנן מהנך שפירתא [למה לא נתת לחכמים מפירות אלו, שהם טובים יותר]?

אמימר ורב אשי למר זוטרא, מזה שאמרו לו לאחר מכן: "השתא אמאי לא אכיל מר?" ודקדק כן גם מדברי התוס', שהקשו על מר זוטרא ממימרא דרבא. ואיכא למתמה, וכי גברא אגברא קרמית?! אלא על כרחך שהיה פשוט להם שהלכה כמר זוטרא.

ובהמשך דבריהם כתבו התוס' בדעת רב אשי שאכל, שהיינו טעמא משום שאריסא מדנפשיה קיהיב: "שאין לומר שהיה סומך שיתרצה מרי בר איסק כשידע, דהלכה כאביי, ואף על גב דהשתא ניחא ליה, מעיקרא לא הוה ניחא ליה". וכתב בחמדת שלמה, שמשמע מדבריהם, שלשיטת רבא אף מותר ליטול דבר של חבירו בלי ידיעתו, על סמך שיתרצה לבסוף, ואין אנו אומרים שרק גבי יאוש, שכבר יצא החפץ מרשות הבעלים, מועיל שלא מדעת. וכן

49. הקשו התוס', למה לא אכל, הא אמרינן במסכת בבא קמא [ק"ט א]: "אריסא מדנפשיה קא זבן!"

ותירצו, ששם מדובר שהביא האריס מביתו, שמשתמא הביא מה שכבר הגיע לחלקו. אבל כאן הרי מדובר שהביא מן הפרדס, וחשש מר זוטרא שבשעת חלוקה לא יאמר לבעל הפרדס שיטול כנגד מה שנתן להם.

ובטור [חו"מ סימן שנ"ח] איתא: "אבל אם ידוע לו שלא חלק, אסור ליקח ממנו [מהאריס], ואין אנו תולין לומר שודאי יתן לבעל הבית כנגדן". ותמה עליו הב"י, למה פסק כמר זוטרא, הרי נחלקו עליו אמימר ורב אשי שרבים הם, והלכתא כוותייהו! ועוד, הרי רב אשי הוא מרא דתלמודא, ונקטינן כוותיה!
וכתב הדרישה, שהיה משמע לטור שהודו

כתוב בתורה: "וכי יתן מים על זרע ונפל מנבלתם עליו טמא הוא לכם". ולמדים ממקרא זה, שפירות נטמאים במגע שרץ, רק לאחר שבאו עליהם משקין, שזהו הכשרן לקבלת טומאה. וביאת המים צריכה להיות ברצון הבעלים, וכפי שיבואר להלן.

תא שמע: אם שטח אדם פירות על גגו, וירד עליהם הטל בלילה, אם כשראה אותם בבוקר בעל הפירות, עודהו [עדיין] הטל עליהן, ושמה בכך שיש עליהם טל — הרי זה נחשב בכלל מה שנאמר בענין הכשר פירות לטומאה: "וכי יתן מים על זרע ונפל מנבלתם וגו'", והוכשרו בכך הפירות לקבל טומאה, משום ששמחתו מוכיחה שרצונו בכך.

אבל אם נגבו [נתייבשו] הפירות קודם שראה אותן בעליהן, אף על פי שכשנודע לו שירד עליהם טל, שמח הוא בכך — אינן כב-ב ב"כי יותן", ולא הוכשרו לקבלת טומאה⁽⁵¹⁾.

ועדיין לא רצה מר זוטרא לאכול מהפירות. אמרו ליה אמומר ורב אשי למר זוטרא: השתא, עתה, לאחר דברי מרי בר איסק, אמאי לא אכיל מר? והתניא לענין תרומה: אם נמצאו יפות מהן — תרומתו תרומה! שכיון שכן, גילה בעל הבית דעתו, שרצונו הוא שיתרום עבורו.

ואם כן, הוא הדין כאן, כיון שאכן היו שם פירות יפים יותר, ודאי רוצה מרי בר איסק בזה, שיתן אריסו פירות לפנייהם.

אמר להו מר זוטרא לאמימר ורב אשי: הכי אמר רבא: לא אמרו ש"בלך אצל יפות" גילוי דעת הוא — אלא לענין תרומה בלבד, משום דמצוה הוא, ולכן אנו אומרים שניחא ליה לבעל הפירות במה שתרום.

אבל הכא, גבי מרי בר איסק — משום כסיפוטא [מחמת בושה] הוא דאמר הכי, שרצונו הוא שיתן להם אריסו פירות. אבל יתכן שאכן בסתר ליבו אינו חפץ בכך⁽⁵⁰⁾.

וע"ע בשו"ת נו"ב תניינא אהע"ז סימן ע"ג.

50. רש"י במסכת קידושין [נ"ב ב, ד"ה לא אמרו] כתב: "משום כסופא הוא דאמר — דלא נכסוף, אבל למפרע לא ניחא ליה". משמע מדבריו שלענין להבא מועילים דבריו, אף שאמרם רק מחמת כסופא. והקשה עליו הבית שמואל [אהע"ז סימן כ"ח סקמ"ד] מסוגיין, שמר זוטרא לא אכל אף לאחר שאמר מרי בר איסק את דבריו! ובדברות משה כתב שאכן היה מותר לו לאכול, וממדת חסידות לא אכל, לפי שלא נתן ברצון. וע"ע באחרונים מה שכתבו בזה.

51. בתוספתא דמסכת מכשירין איתא: "העלם

בתרומה, שהגורן עומד ממילא להתרום. אלא, אף במתנה מועיל ליטול שלא מדעת, כשעומד להתרצות לכשידע. ועיין בחזו"א [אהע"ז סימן קמ"ח בחידושים למסכת קידושין] שכתב, שהתוס' סוברים שגם לענין מתנה די בנתינת רשות לבד, ולכן חשיב מידי דממילא כמו גבי יאוש.

אמנם הש"ך [שנ"ח סק"א] חולק על התוס', וסבירא ליה שגם לאבי מותר ליהנות משל חבירו כשיודע שיתרצה לבסוף, ושאני יאוש שלא מדעת, שאף לבסוף מתייאש רק משום שאינו ידוע היכן נמצאת האבידה, ובעל כרחו מתייאש. ומה שמדמה הגמרא תרומה וטומאה ליאוש, היינו משום שבעינין בהו ידיעה ממש.